

D66

D66 Zaanstad
Verkiezingsprogramma
Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Een gezond, groen en bruisend Zaanstad-het kan wél

Definitieve versie – aangenomen door de leden op 09 Januari 2026

Voorwoord Lijsttrekker

Zaanstad is een gemeente vol energie, creativiteit en betrokkenheid. Een plek waar mensen hard werken, naar elkaar omkijken en trots zijn op hun stad en dorpen. Tegelijkertijd weten we dat de keuzes die we nu maken bepalend zijn voor hoe Zaanstad er morgen uitziet. Voor onze kinderen, voor onze buurten en voor iedereen die hier wil wonen, werken en zichzelf wil zijn.

Met dit verkiezingsprogramma laat D66 Zaanstad zien dat het wél kan: een gezond, groen en bruisend Zaanstad. Een gemeente waar je betaalbaar kunt wonen, waar ruimte is voor natuur én ontwikkeling, waar onderwijs en zorg dichtbij zijn en waar vrijheid en gelijkwaardigheid geen loze woorden zijn, maar dagelijkse praktijk. Wij kiezen voor vooruitgang die eerlijk is en voor duurzaamheid die mensen meeneemt.

De uitdagingen zijn groot. De woningnood, het veranderende klimaat, druk op zorg en onderwijs, en een steeds schaarser wordende ruimte vragen om duidelijke keuzes en visie. D66 durft die keuzes te maken. Niet door te beloven dat alles tegelijk kan, maar door te investeren in wat écht verschil maakt: preventie in plaats van reparatie, kansen voor kinderen, een sterke sociale basis en een leefomgeving die gezond en toekomstbestendig is.

Dit programma is geschreven vanuit vertrouwen in de kracht van onze inwoners. In bewoners die hun buurt willen verbeteren, ondernemers die willen vernieuwen, jongeren die mee willen denken en ouderen die hun ervaring willen delen. Democratie is voor ons geen formaliteit, maar iets wat je samen vormgeeft. Daarom nodigen we iedereen uit om mee te doen, mee te praten en mee te bouwen aan Zaanstad.

Ik nodig u van harte uit om dit programma te lezen. Niet alleen als een verzameling plannen, maar als een uitnodiging om samen te kiezen voor een gemeente die vooruit durft te kijken en niemand achterlaat. D66 heeft er zin in. Zaanstad kan het. Samen maken we het waar.

Merel Kingma

Lijsttrekker GR 2026-2030

Inleiding

D66 staat voor een gemeente waarin iedereen mee kan doen. Juist de gemeenteraadsverkiezingen gaan niet over politiek ver weg, maar over de omgeving waarin we dagelijks leven. Over de straat waarin je woont, de school van je kinderen, het park waarin je wandelt en de zorg die dichtbij moet zijn wanneer je die nodig hebt.

Want we willen allemaal ongeveer hetzelfde: een huis in een veilige buurt, werk dat loont, vrijheid om te houden van wie je wilt, en het vertrouwen dat de toekomst – ook die van je kinderen – iets is om naar uit te kijken. Wie we ook zijn, hoe we er ook uitzien, van wie we ook houden of wat we ook geloven: iedereen moet in Zaanstad zichzelf kunnen zijn en zijn dromen kunnen najagen.

Bij alle keuzes kiest D66 voor een weg van vrijheid, vooruitgang en verbinding. Gelijkwaardigheid is een voorwaarde voor vrijheid. Daarom spant D66 zich in voor kansengelijkheid.

We weten dat niet alles tegelijk kan. Gemeentelijke middelen zijn beperkt, de ruimte schaars. Daarom kiezen we bewust. Liever goed investeren in wat echt verschil maakt dan in overal een beetje. D66 kiest voor beleid dat de brede welvaart vergroot. Daarbij gaat het niet alleen om inkomen, maar ook om gezondheid, veiligheid, sociale samenhang, onderwijs, duurzaamheid sport en cultuur. We investeren in een gezonde omgeving. We kiezen voor weerbaarheid en preventie.

D66 heeft zin in een nieuwe raadsperiode. Wij weten dat het kan. Samen maken we van Zaanstad een bruisende, gezonde en duurzame samenleving waarin iedereen vrij kan zijn.

Hoofdstuk 1- Fijn wonen in aantrekkelijke wijken

Een fijne betaalbare woning is de basis voor een goed leven, voor vrijheid, ontplooiing en het verzilveren van je kansen in het leven. Toch is voor veel Zaankanters een betaalbare woning onbereikbaar. D66 wil dat de gemeente regie neemt op de woningmarkt en zorgt voor wijken die duurzaam, betaalbaar en inclusief zijn.

Meer woningen binnen de bestaande stadsgrenzen

Zaanstad groeit. De afgelopen jaren is er veel gebouwd en dat zullen we blijven doen. Er zijn voldoende binnenstedelijke mogelijkheden voor nieuwbouw. Daarbij is het belangrijk dat we met creatieve oplossingen komen, zoals het 'optoppen' van bestaande gebouwen, transformatie en kangoeroewoningen. In Zaanstad wil D66 niet bouwen in het groen, want het groen is hard nodig voor onze gezondheid, klimaatadaptie en recreatie. Onze (nieuwe) inwoners moeten kunnen rekenen op goede voorzieningen o.a op het gebied van sport en cultuur, een fatsoenlijke infrastructuur, onderwijs en zorg dichtbij en voldoende passende werkgelegenheid.

- We versnellen de nieuwbouw binnenstedelijk, niet in het groen.
- Bedrijventerreinen zijn nodig voor het bedrijfsleven. D66 is terughoudend met het transformeren van bedrijventerreinen tot woningbouwlocaties.
- Om doorstroming mogelijk te maken bouwen we meer middenhuur- en middenkoopwoningen.
- In elke wijk is minimaal 30% sociale huur de norm
- Om de stem van woningzoekenden beter te laten horen, richt de gemeente een woningzoekendenraad op die verplicht participeert bij gebiedsplannen.
- We verkennen mogelijkheden om meer op het water te bouwen.
- We zijn voorstander van woningensplitsing waar dat kan en de bouw van kangoeroewoningen, wanneer dat bijvoorbeeld in de achtertuin mogelijk blijkt. Uiteraard mag dit niet tot uitbuiting van bijvoorbeeld arbeidsmigranten leiden of tot overlast in de buurt. Dat laatste treden we juist streng tegen op.
- Leegstaande kantoorpanden en winkels buiten het centrale winkelgebied van de dorpskern of stad, worden versneld getransformeerd tot woningen.
- We kijken naar mogelijkheden voor het optoppen van bestaande flatgebouwen, bedrijfspanden en winkels – alles langs de lijn van leefbaarheid.
- In de bijstand staat de gemeente toe een kamer te verhuren zonder gekort te worden op de uitkering.

- Nieuwe inwoners van Zaanstad krijgen een welkomstpakket zodat zij zich snel thuis voelen in onze gemeente.

Duurzame nieuwbouw

We bouwen niet alleen meer, maar ook anders. Het bouwen van nieuwe huizen gebeurt op duurzame wijze met natuurlijke of circulaire materialen. De Zaanstreek is groot geworden met houtbouw. Die traditie zien wij graag weer terugkomen. We bouwen daarom zoveel mogelijk met hout. Ook zetten we in op meer biobased materialen en hergebruik van bestaande materialen. Hiermee besparen we CO₂ en bouwen we steeds vaker goedkoper.

- Nieuwbouw is klimaatadaptief en natuurinclusief: voorbereid op hitte, droogte en wateroverlast.
- Modulair (prefab) bouwen is wat ons betreft een goede optie.
- De gemeente stimuleert biobased en circulair bouwen. Houtbouw heeft bovendien voordelen gezien onze slappe bodem.
- D66 wil dat de gemeente bij aanbesteding voorrang geeft aan (lokale) circulaire en innovatieve bouwbedrijven.
- Nieuwbouwplannen worden beoordeeld op woonkwaliteit én nabijheid van voorzieningen – zoals zorg, scholen, winkels, openbaar vervoer, sport en cultuur en de ontsluiting van de wijk.
- We ontwikkelen autoluw met veel aandacht voor de fiets en OV.
- D66 is een voorstander van gedifferentieerd parkeerbeleid. Bij ieder nieuwbouwproject wordt gekeken wat passend is. D66 is geen voorstander van nieuwe parkeerruimten in de openbare ruimte op het maaiveld.

Wonen voor alle levensfasen

We bouwen voor gezinnen, maar meer nog voor jongeren, alleenstaanden en ouderen. Als zij doorstromen naar een passende woning, creëren we immers ruimte op de woningmarkt. We zijn daarom creatief in ons aanbod. We willen immers dat er seniorenwoningen komen die aantrekkelijk zijn voor onze 55-plussers met een koopwoning om hun ruime eengezinswoning met dito tuin daarvoor te verruilen. Er zijn steeds meer kleine huishoudens, daar moeten we rekening mee houden. Voor doorstroming is regie nodig. We moeten als gemeente onze woningbouw goed programmeren. Daarom organiseert de gemeente een goede samenwerking tussen de gemeente, banken, huiseigenaren, woningcorporaties en zorgorganisaties. Ook leren wij van andere gemeenten hoe de doorstroming te bevorderen.

- We willen een bouwquotum voor jongeren-, starters- en seniorenwoningen.

- Bij nieuwbouw is D66 een voorstander van het combineren van woningen voor starters en senioren.
- De huidige 55+ regeling stimuleert seniore huurders om naar een kleinere, levensbestendige woning te verhuizen. Deze regeling is een succes. We kijken of we deze verder kunnen uitbreiden.
- D66 stimuleert generatiewoningen en andere gemeenschappelijke woonvormen voor jongeren en ouderen. En we willen particuliere wooncorporaties graag ondersteunen.

Duurzaam en gezond wonen

Een aantrekkelijke wijk is een duurzame, gezonde en groene wijk. In de wijk woon je, ontmoet je, speel, sport en recreëer je. D66 wil wijken waar mensen elkaar kennen en helpen. D66 wil bestaande wijken vernieuwen en vergroenen. Ons klimaat verandert. Groen zal cruciaal blijken voor een leefbaar klimaat in de stad. Daarbij draagt groen in de omgeving aantoonbaar bij aan gezondheid en is van belang om onze biodiversiteit te waarborgen. We maken gebruik van de energie die aanwezig is bij de inwoners, door initiatieven van onderop te stimuleren.

- Waar renovatie niet mogelijk of wenselijk is, zetten we in op minimaal circulaire sloop.
- Bestaande wijken worden vergroend volgens de 3-30-300-regel. Dat wil zeggen: iedereen heeft vanuit haar woning drie flinke bomen inzicht. Daarnaast toont 30% van de wijk groen. Bovendien heeft iedere inwoner binnen 300 meter toegang tot een park of natuur.
- Huiseigenaren worden ondersteund bij energiebesparing, zonnepanelen en waterbesparing (zoals grijswatersystemen).
- De gemeente stelt bij nieuwbouw verplichte waterzuinige installaties en groene daken als norm. We zetten in op opvang van regenwater onder nieuwbouwprojecten
- D66 wil buurt- en straatinitiatieven ondersteunen, om een straat of buurt te vergroenen of klimaatadaptief in te richten.
- Onze verduurzamingsambities moeten hand in hand gaan met het beschermen van kwetsbare diersoorten zoals vleermuizen. Om te voorkomen dat er vertragingen ontstaan in grootschalige verduurzaming van huizen wil D66 integrale ecologische onderzoeken toestaan – zoals in Utrecht.
- Elke wijk wordt ontworpen om elkaar te ontmoeten: er zijn voldoende speelplekken voor jonge en oudere kinderen en er is voldoende groen.
- Participatie onder de Omgevingswet wordt verstevigd – bewoners hebben recht op betrokkenheid bij plannen.

- Om binding met de wijk te behouden krijgen huidige wijkbewoners voorrang op een deel van de nieuwbouw.

Huisvesting vluchtelingen, asielzoekers en statushouders

D66 wil dat kwetsbare nieuwkomers geholpen worden. Tegelijkertijd erkennen we dat immigratie spanningen oplevert, bijvoorbeeld op de woningmarkt. Ook zien we helaas nog te vaak dat nieuwkomers in armoede belanden. De gemeenten in Zaanstreek-Waterland hebben gezamenlijk afspraken gemaakt over diverse huisvestingsopgaven van asielzoekers en vluchtelingen. Zaanstad neemt daarin haar aandeel en dat is goed.

- Zaanstad neemt een eerlijk aandeel asielzoekers en statushouders op, conform de spreidingswet.
- We willen statushouders versneld aan het werk hebben, zodat zij beter en eerder in een eigen inkomen te kunnen voorzien en sneller te integreren in onze maatschappij. De tekorten in bijvoorbeeld de zorgsector, maken een snelle toetreding van extra handen tot de arbeidsmarkt voor iedereen noodzakelijk.
- Regionale samenwerking in Zaanstreek-Waterland wordt voortgezet

D66 bouwt aan gemengde en prettige wijken: leefbaar, gezond en (natuur)inclusief

Hoofdstuk 2 - Verblijven en verplaatsen

Zaanstad is veilig en goed bereikbaar, zonder afhankelijk te zijn van de auto. Meestal reizen we minder dan 7,5 kilometer. Een ideale fiets- of wandelafstand. Bovendien komen er steeds meer snelle fietsers op de weg. Dat is goed, want hierdoor worden grotere afstanden op de fiets in plaats van met de auto of brommer afgelegd. Dat moet echter wel veilig. D66 kiest ervoor te investeren in fietspaden en OV en veel minder in nieuwe wegen voor de auto. Het spitsverkeer zorgt voor problemen op meerdere plekken in onze gemeente. Wij vinden dat er maatregelen genomen moeten worden om de situatie te verbeteren. Het OV zou een beter alternatief moeten worden. Overigens gaan veel inwoners van Zaanstad uit in Amsterdam. D66 is voorstander van een nachttrein. Ook vinden wij dat het water beter benut kan worden voor het vervoer van zowel goederen als personen. Onze wegen, straten, pleinen en parken zijn er niet alleen om je over te vervoeren, maar ook om te spelen, elkaar te ontmoeten en de sporten. De openbare ruimte is er voor iedereen. Het is een plek waar je veilig bent en je op je gemak voelt. We willen in woonwijken minder ruimte voor de auto. De Figarotoren, de nieuwbouw rond de voormalig Bannehof, of het Oostzijderveld zijn daar goede voorbeelden van. Er komt zo meer ruimte voor groen, beweging en ontmoeting.

- Fiets en openbaar vervoer krijgen voorrang. D66 investeert in doorfietsroutes, fietsenstallingen bij bushaltes en deelvervoer.
- In plaats van boetes, wil D66 dat de gemeente voor de winter hulp bij kleine reparaties aan de fiets aanbiedt, om zo de verkeersveiligheid te vergroten. Zogenaamde Fiets-APKs – eventueel in samenwerking met Werkom.
- D66 wil dat de fietsinfrastructuur in Zaanstad goed toegerust is op snelle fietsers.
- D66 wil meer investeren in een toegankelijke openbare ruimten en toegankelijk OV voor inwoners met een fysieke beperking.
- Parkeren moet veel vaker ondergronds of buiten de wijk. Grotere busjes worden uit woonwijken geweerd.
- Rond trein- en bustations worden ov-knooppunten ingericht waar openbaar, doelgroepen- en deelvervoer samenkomen.
- Er komt geen A8-A9. Door te stoppen met wachten op deze oplossing gaan we actief werk maken van het verbeteren van de leefbaarheid langs de N203.
- D66 wil inzetten op frequenter treinvervoer tussen Amsterdam en Alkmaar om de trein als alternatief aantrekkelijker te maken.
- De westkant van Zaandam groeit, maar de bereikbaarheid blijft achter. D66 wil verder onderzoeken hoe de bereikbaarheid van Westerwating en Westerkoog kan worden vergroot.

- We zijn als Zaanstad actieve participant in de vervoerregio Amsterdam. Samen met de vervoerregio willen we zorgen dat er meer deel(auto)vervoer beschikbaar komt in Zaanstad. Ons uitgangspunt is: iedereen een (elektrische?) deelauto binnen 200 meter van haar huis.
- We willen meerdere stops in Zaanstad op de nachttreinverbinding tussen Amsterdam en Alkmaar.
- De hoogwaardig openbaar vervoer verbinding (de HOV-lijn) tussen Amsterdam en Zaanstad die de Vervoersregio Amsterdam van plan is aan te leggen, kan in de toekomst omgezet worden naar een uitbreiding van de Noord-Zuidlijn richting Zaanstad.
- Gelukkig gaan steeds meer Zaankanters elektrisch rijden. D66 wil dat er meer ruimte komt voor het (snel) opladen van elektrische auto's en fietsen in de openbare ruimte.
- Er komt een (snelle) verbinding over het water naar Amsterdam, met onder meer een halte op het Hembrugterrein.
- We laten de Zaanvery weer varen en zorgen voor een aansluiting op de verbinding met Amsterdam.
- De nabijheid van Schiphol heeft zowel positieve als negatieve impact op de economie van de regio en daarmee ook op Zaanstad. De inwoners van Zaanstad hebben te maken met veel geluidsoverlast van een aantal aanvliegeroutes. D66 is tegenstander van verdere groei van het aantal vluchten en vindt dat nachtvluchten moeten worden afgeschaft. Op termijn ontkomt de luchtvaart niet aan verduurzaming

De kwaliteit van de leefomgeving staat voor op. Het vervoer van de toekomst is openbaar en duurzaam

Hoofstuk 3 - Schaarse ruimte goed benutten

Zaanstad staat voor een enorme ruimtelijke opgave. De ruimte is schaars en de belangen zijn groot: wonen, werken, natuur, mobiliteit en energie concurreren met elkaar. D66 wil een stad die groeit met respect voor mens, klimaat en natuur. Dat vraagt om scherpe keuzes en goede regie.

Ruimte met visie

D66 vindt dat de gemeente een duidelijke en bestendige richting moet geven aan ruimtelijke ontwikkeling. We moeten meer investeren in biodiversiteit, natuur, bodemkwaliteit en schoon water.

- De gemeente werkt met één integraal gebiedsplan per zone, waarin wonen, werken/ bedrijvigheid, sport en cultuur, energie, groen en mobiliteit samen worden gepland. We kijken daarbij minimaal 20 jaar vooruit.
- We zien actief grondbeleid als instrument om de schaarse grond in Zaanstad zo efficiënt mogelijk in te richten. Met meer ruimte voor wonen, werken en natuur tot gevolg.
- Binnenstedelijke verdichting is het uitgangspunt
- Leegstand wordt benut voor wonen of maatschappelijke functies.
- Dubbelgebruik van ruimte is het uitgangspunt: daken voor zonnepanelen, sportvelden als waterberging, bedrijventerreinen met groenstroken.
- Toerisme en cultuur worden economisch verankerd. Daarbij wordt rekening gehouden met de bewoners

We koesteren onze natuur

Groen geeft de inwoners van Zaanstad de vrijheid om te ademen, te ontspannen en te bewegen. Zaanstad wordt omringd door prachtige veenweidegebieden. Deze moeten wij koesteren, beschermen en versterken. Daarnaast is het belangrijk dat in de stad, de dorpskern en de wijk voldoende groen aanwezig is. Een groen Zaanstad draagt bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en het welzijn van onze inwoners. D66 wil dat iedereen binnen 300 meter in het groen kan zijn. Bij al het beleid geldt: groen en water zijn geen restcategorie, maar leidende principes.

- De bestaande natuur in Zaanstad wordt behouden en versterkt.
- Economische ontwikkeling in de natuur is alleen mogelijk indien dit past binnen de natuurwaarden. De natuur is leidend. Voor de veenweidegebieden betekent dit 'peil volgt functie', niet andersom.

- De gemeente maakt een ecologievisie. Er moeten verbindende groenstructuren blijven en/of komen tussen wijken en natuurgebieden.
- D66 wil dat de gemeente zich samen met het Hoogheemraadschap maximaal inspant voor schoon water voor mens en dier. Bijvoorbeeld zodat ons water – ook de Zaan – veilig is om in te zwemmen.
- De gemeente voorkomt verdere verstening en stimuleert groene (gevel)tuinen en regentonnen.
- Openbare ruimte mag rommeliger worden als dat beter is voor de natuur – natuurinclusief onderhoud blijft de norm.

Recreatie in het groen

Groen is goed voor de biodiversiteit maar is er ook om van te genieten en in te recreëren. Natuur en recreatie worden nog teveel als een tegenstelling gezien. D66 is een voorstander van het beter benutten van natuur- en recreatiegebieden voor recreatie, mits de natuurwaarden niet worden aangetast. Daarnaast is het belangrijk dat we investeren in recreatiemogelijkheden in de wijken, bijvoorbeeld door natuurspeeltuinen en sportgelegenheden.

- D66 wil graag de Westzanerpolder en het Westzijderveld meer openstellen voor recreatie, vergelijkbaar met de wandelpaden achter de Zaanse Schans en station Wormerveer.
- Festivals in de ruimere recreatiegebieden (Twiske, Jagersveld) moeten mogelijk zijn, mits niet in strijd met de natuurwaarden. Het Jagersveld kan beter benut worden.
- We willen onderzoeken of delen van de Zaan en (zij)kanalen aangewezen kunnen worden als zwemgebied, liefst met stadsstrand, desnoods via een tijdelijke ontheffing.
- Bestaande routenetwerken voor wandelaars en kleine vaartuigen als sloepen moeten worden geoptimaliseerd.
- Er moet één recreatieschap komen voor Laag Holland waarin Twiske-Waterland en RAUM opgaan. Het Jagersveld kan ook onderdeel worden van dit recreatieschap.

Samen beslissen over ruimte

Ruimte verdelen is keuzes maken. D66 wil dat inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties hier actief in meedenken, bij voorkeur via digitale kanalen.

- De gemeente verplicht participatie voorafgaand aan gebiedsontwikkeling.
- Bewoners krijgen tijdig inzicht in plannen, effecten en alternatieven.

- Via digitale platforms en wijkpanels kunnen inwoners zelf voorstellen doen voor groen, verkeer of voorzieningen. Communicatie over wat er met de inbreng wordt gedaan is cruciaal.
- We willen dat bij bouwprojecten een ‘advocaat van de natuur’ meedoet als participant onder de Omgevingswet.

Zaanstad groeit niet ten koste van haar leefomgeving, maar mét haar leefomgeving

Hoofdstuk 4 – Klimaat en Duurzaamheid

Voor D66 is het klimaat een topprioriteit. Zaanstad heeft de grote ambitie uitgesproken om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Om deze ambitie te verwezenlijken moet versneld worden. Het is nodig om in te zetten op alle vormen van duurzame energie. We kunnen ons niet veroorloven dat bepaalde vormen van duurzame energie worden uitgesloten.

Opwekken duurzame energie

Het goed isoleren van woningen bespaart geld, is goed voor het milieu en verhoogt het woongeluk. Daarom moet het financieel aantrekkelijker en eenvoudiger worden. We investeren de inzet op energiebesparing, met speciale aandacht voor huurders en bewoners van corporatiewoningen.

- D66 is voorstander van meer windmolens langs het Noordzeekanaal. Zorgvuldige participatie van omwonenden en ondernemers is daarvoor noodzakelijk.
- Omwonenden moeten (mede-)eigenaar kunnen zijn van nieuwe windmolens of minimaal kunnen meedelen in de opbrengsten.
- D66 wil dat in 2030 in onze gemeente 10.000 extra woningen tot een label A geïsoleerd zijn en daarbij prioriteit geven aan huishoudens in energiearmoede. Dat is rechtvaardig.
- D66 is blijvend voorstander van collectieve inkoopacties van isolerende maatregelen en zonnepanelen, plus thuisbatterijen waarbij lokale installateurs worden betrokken.
- Voor inwoners die zelf geen geschikt dak hebben, willen we dat de gemeente coöperaties ondersteunt waarin inwoners kunnen investeren in zonnepanelen op het dak van ondernemer of maatschappelijke instelling – zoals buurthuizen, sportverenigingen en scholen.
- In 2050 moet heel Zaanstad van het gas af zijn. De gemeente moet vaart maken met de ontsluiting van warmtenetten. Een collectief warmtenet is voordeliger dan iedere particulier een warmtepomp.
- Gezien de grote hoeveelheid water in Zaanstad zien wij kansen voor aquathermie.
- We willen bedrijventerreinen versneld verduurzamen. Ook daarbij wordt gekeken of de omwonenden daarvan kunnen meeprofiteren. Bijvoorbeeld laadpalen aan de rand van een bedrijventerrein die 's avonds en 's nachts door omwonenden worden gebruikt.
- Om meer ruimte te creëren op het net wordt naar slimme oplossingen voor netcongestie op bedrijventerreinen gekeken.
- Biomassa is geen duurzame vorm van energie. D66 wil dat voor de biomassacentrale aan de Pascalstraat zo snel mogelijk een alternatief wordt gevonden.

- Voor nieuwbouw (wonen en industrie) is groene dakbedekking – bijvoorbeeld sedumdaken – of zonnepanelen de norm.

Klimaatadaptatie

Ons klimaat verandert. Omdat ingrepen in de openbare ruimte vaak meerdere jaren kosten, zullen we als gemeente nu al goed na moeten denken over hoe we onze stad en dorpskernen leefbaar en gezond houden, hoe we overlast van droogte op plotse hevige regenval beperken en welke groenvoorzieningen we aanleggen. We zullen ermee rekening moeten houden dat een veranderend klimaat een andere vegetatie vereist.

- Klimaatadaptatie eist een vergroening van onze leefomgeving. We stimuleren het 'tegelwippen' (vergroenen van tuinen) enerzijds en anderzijds het parkeren op eigen grond – waardoor de gemeente een parkeerplek kan vergroenen.
- We planten meer bomen voor een groene en koele omgeving. De gemeente denkt vooruit door bijvoorbeeld hittebestendige bomen aan te planten.
- Bij alle ruimtelijke keuzes geldt het principe 'bodem en water sturend': bouwen waar de ondergrond het toelaat en waar waterbeheer op orde is.
- Waterberging en waterkwaliteit worden meegenomen bij alle ruimtelijke besluiten.
- Nagenoeg iedere nieuw te bouwen parkeerplaats moet een groene parkeerplaats zijn (open tegel met gras) om de wateropvang te bevorderen en het riool te ontlasten. Op termijn moeten ook bestaande parkeerplaatsen vervangen worden door groene parkeerplaatsen.

Infrastructuur en energievoorziening

Een duurzame stad vraagt om een robuuste infrastructuur. Netcongestie is op dit moment een probleem. Het elektriciteitsnetwerk moet worden verzwakt en tot die tijd moeten creatieve oplossingen worden gezocht.

- D66 pleit voor verzwaring van het elektriciteitsnetwerk.
- Totdat het elektriciteitsnetwerk versterkt is, moet gekeken worden naar creatieve oplossingen, bijvoorbeeld door ondernemers op bedrijventerreinen te laten samenwerken op het 'virtuele net'. Niet iedereen gebruikt immers tegelijk stroom.
- Het moet makkelijker worden om je elektrische auto thuis op te laden. Zelf een gleuf voor de laaddraad aanleggen mag gewoon.
- We willen dat het aantal laadpalen voor elektrische auto's in Zaanstad de komende vier jaar verdubbelt. Daarbij moet worden gekeken of lantaarnpalen kunnen functioneren als laadpalen.

- Er moeten meer laadpalen voor fietsen komen in de openbare ruimte. D66 wil dat onderzocht wordt of laadpalen voor auto's kunnen worden gecombineerd met laadpalen voor fietsen.
- Er wordt ook geïnvesteerd in oplaadpunten voor elektrische fietsen in fietsenstallingen bij het OV en in andere voorzieningen.
- De gemeente investeert in slimme technologie om verkeer en energieverbruik efficiënter te maken.
- Bij nieuwe projecten is de warmtevoorziening duurzaam. Er is publieke zeggenschap over grote collectieve warmtenetten.
- Grote energie- of bouwprojecten moeten aantoonbaar bijdragen aan CO₂ -reductie en biodiversiteit.

Zaanstad ontwikkelt zich klimaatbestendig!

Hoofdstuk 5 - Een eerlijke, duurzame en gezonde economie

Een gezonde economie en een gezonde leefomgeving horen bij elkaar. Zaanstad heeft een rijke industriële geschiedenis, maar de toekomst ligt in schone innovatie, circulaire productie en lokaal ondernemerschap. D66 wil dat Zaanstad een voorbeeldstad wordt waar duurzaamheid en economische groei elkaar versterken.

Een groene Zaanse economie

De economie van de toekomst is circulair, digitaal en sociaal. Voor maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, zijn veel (technische) banen nodig. De krapte op de arbeidsmarkt is een urgent thema. Samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs is daarbij cruciaal. Met een praktisch opgeleide beroepsopleiding en goed MBO liggen hier vele kansen voor Zaanstad.

- D66 wil dat de gemeente een groene industrievisie maakt.
- We willen dat Zaanstad gericht inzet op circulaire bedrijvigheid (recycling, reparatie, hergebruik en biobased productie), groene energie en voedselinnovatie.
- In 2050 moeten we volledig circulair zijn. In 2040 90%. En in 2030 al voor 80%.
- Circulariteit moet onderdeel worden van de vergunningverlening voor bedrijven in de regio. D66 wil dat de gemeente zelf het goede voorbeeld geeft: in 2040 is 100% van alle gemeentelijke aanbestedingen circulair.
- De gemeente reserveert ruimte op bedrijventerreinen voor circulaire en schone maak- en voedselindustrie.
- Fossiele subsidies of steun aan vervuilende bedrijven worden afgebouwd. Gemeentelijke investeringen worden altijd getoetst op duurzaamheid.
- Bedrijven die verduurzamen, krijgen voorrang bij vergunningen en aanbestedingen.

Innovatie en werkgelegenheid

Zaanstad heeft een bloeiend MBO en daarmee de kennis en de mensen om koploper te zijn in de groene economie. We stimuleren innovatie en sociaal ondernemen.

- D66 stelt een groene innovatieregeling in voor lokale ondernemers die duurzame producten of diensten ontwikkelen.
- Bedrijven worden geholpen bij energiebesparing en elektrificatie via maatwerkafspraken en gemeentelijke loketten.
- Er komen leerwerktrajecten in samenwerking met het mbo voor banen in techniek, energie en circulaire productie.

- De Techcampus wordt verder gestimuleerd.
- Zaanstad stimuleert sociaal ondernemerschap, bijvoorbeeld via maatschappelijke BV's (BVm), waarin winst én impact centraal staan.

Zaanstad onderdeel van een sterke regio

Zaanstad profiteert van haar ligging in de metropoolregio Amsterdam en doet volwaardig mee in de MRA.

- D66 wil dat Zaanstad meer samenwerking zoekt met buurgemeenten op het gebied van werk, mobiliteit, woningbouw en energie.
- De gemeente positioneert zich als groene innovatiestad van de regio, met ruimte voor kennisintensieve bedrijven.
- D66 stimuleert regionale investeringsfondsen voor circulaire economie en duurzame (deel)mobiliteit.

Toerisme beter verankeren

Steeds meer (buitenlandse) bezoekers weten Zaanstad te vinden. We willen inzetten op langer verblijf in Zaanstad, Met het ZAMU krijgt Zaanstad een nieuwe publiekstrekker. Toerisme is goed voor de economie, maar het kan ook overlast veroorzaken op sommige plekken. D66 vindt dat er balans moet zijn tussen toerisme en leefbaarheid. D66 zet in op spreiding van toerisme over diverse plekken in Zaanstad en op langer verblijf. Er is immers zoveel moois te zien en te beleven in Zaanstad.

- We willen inzetten op spreiding van toerisme over Zaanstad, zodat overlast op drukke plekken voorkomen wordt en andere plekken in Zaanstad kunnen profiteren van toerisme.
- De gemeente moet zorgen voor een goede verbinding tussen het Hembrugterrein en de rest van Zaanstad (ook de groene gebieden). Bovendien tussen het Hembrugterrein en Amsterdam.
- We willen de (snelle) bootverbinding met Amsterdam Centraal terug, of een watertaxi zoals in Rotterdam.
- Er mogen meer hotels komen bij onze (nieuwe) toeristische gebieden. We zetten in op hoogwaardig toerisme. We gaan uit van langer verblijf omdat toeristen belangstelling hebben voor onze geschiedenis, cultuur en natuur.

Balans tussen bedrijvigheid en leefbaarheid

D66 staat voor gezonde groei. Bedrijven die willen floreren in Zaanstad, moeten rekening houden met de leefomgeving. Hoewel D66 het industriële verleden koestert en een woon-werkstad wil blijven, stelt D66 de gezondheid van haar inwoners voorop. Dat gaat over welzijn en groen in de

wijk, maar dat betekent ook dat we kritisch moeten kijken naar de nabijheid van de industrie. Niet alle vormen van bedrijvigheid zijn geschikt en een dichtbevolkt gebied. De meeste woningen in Zaanstad zijn ‘milieubelast’. We willen dat aantal terugdringen.

- Waar industrie en woningbouw reeds gemengd zijn, willen we de ruimte die de wet ons biedt gebruiken om strenge regels te stellen tegen uitstoot van gevaarlijke stoffen in onze lucht, onze bodem en ons water. Bovendien strenge regels om geur- en geluidsoverlast te beperken.
- Zaanstad blijft een stad waar in de verschillende kernen wonen en werken gemengd bestemd worden. Alleen is dat een ander soort werk dan vervuilende industrie.
- D66 zet in op het verplaatsen van zware industrie uit de woonkernen naar de randen van de gemeente. De vrijgekomen locaties worden getransformeerd naar woon/werk zones met een lagere milieu- en geluidscontour.
- Daar waar industrie en wonen nog niet gemengd zijn, zijn we zeer terughoudend om woningbouw te laten oprukken richting bedrijvigheid. Immers zijn bedrijventerreinen nodig voor onze economie en werkgelegenheid. Woningbouw op bedrijventerreinen is alleen mogelijk bij verouderde bedrijventerreinen, met weinig milieuvervuilende bedrijvigheid en veel leegstand. Zo is wat ons betreft in het noordelijke deel van de Achtersluispolder wel woningbouw mogelijk.
- Gebiedsplannen geven ondernemers duidelijkheid over de toekomst van bedrijventerreinen – welke bedrijvigheid is op de langere termijn juist wel welkom, of niet meer gewenst.
- Wat D66 betreft ligt de focus voor Zaanse bedrijvigheid op voedsel en circulariteit. We verwelkomen innovatieve bedrijven.
- Gemeente, bedrijven en omwonenden werken samen in overlegstructuren rond industrieterreinen.

Een sterke economie is schoon, sociaal en toekomstgericht

Hoofdstuk 6 - Iedereen vrij om te leren en ontwikkelen

Goed onderwijs is de sleutel tot vrijheid en kansengelijkheid. In Zaanstad moet iedereen zich kunnen ontwikkelen – van peuter tot professional, ongeacht achtergrond of inkomen. D66 wil investeren in mensen: in scholen, leraren en levenslang leren.

Onderwijs als basis voor gelijke kansen

D66 vindt dat het de taak is van de overheid om ernaar te streven dat iedereen dezelfde kansen heeft om zichzelf te ontwikkelen tot wat ze kan en wil zijn. En gelijke kansen krijgen begint in de klas.

- D66 wil dat alle kinderen in Zaanstad toegang hebben tot goed onderwijs, cultuur en sport.
- Om goed te kunnen leren, heeft een kind een goed ontbijt nodig. We willen op alle scholen gratis schoolontbijt invoeren.
- Routes naar school, sport en cultuur moeten veilig zijn. Kinderen moeten – via school – nog meer inzicht krijgen in veilig weggedrag.
- Alle scholen zouden, met ondersteuning van de gemeente, gezonde scholen moeten zijn. In kantines moet gezond eten vaker en goedkoper worden aangeboden dan ongezond eten.
- We investeren in brede scholen en integrale kindcentra (IKC's) waar opvang, onderwijs en welzijn samenkomen.
- Alle kinderen hebben recht op een rijke schooldag. We willen onderzoeken hoe het aanbod naschoolse activiteiten uit te breiden en kwalitatief te verbeteren – een inkomensafhankelijke eigen bijdrage is wat D66 betreft een optie.
- Gemeentelijke middelen voor onderwijsachterstanden worden structureel hersteld.
- Lezen en taalvaardigheid krijgen prioriteit – elk kind wordt automatisch lid van de bibliotheek.
- Er komt extra aandacht voor huiswerkbegeleiding en bijles programma's op de scholen zelf.

Sterke scholen, sterke leraren

Goed onderwijs vraagt om goede gebouwen en gemotiveerde leraren. Zaanstad verzorgt de huisvesting van scholen en heeft daarmee een belangrijke taak te vervullen. Schoolgebouwen moeten een inspirerende plek zijn voor alle leerlingen en dienen bovendien duurzaam en toegankelijk te zijn voor leerlingen met een beperking. Het lerarentekort blijkt een actueel

thema. D66 wil leraren aantrekken en mensen enthousiasmeren om zij-instromer of deeltijd docent te worden.

- D66 wil dat alle schoolgebouwen in Zaanstad duurzaam, gezond en goed geventileerd zijn – ook de middelbare scholen.
- Scholen mogen zelf de inrichting van hun schoolplein bepalen. D66 wil dat de gemeente helpt met het vergroenen van schoolpleinen. De gemeente moet samen met scholen optrekken om te kijken naar het uitbreiden van schoolpleinen en/of speelmogelijkheden tijdens pauzes in nabije parken. Schoolpleinen moeten na schooltijd toegankelijk zijn voor buurtkinderen en juist niet onbruikbaar zijn.
- Er is een veilig leefklimaat in en rondom onze schoolgebouwen.
- We bevorderen waar mogelijk kleinere klassen. In kleinere klassen is vanzelf meer ruimte voor maatwerk. D66 wil op elke school een conciërge.
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen, sportclubs en cultuurorganisaties.
- De gemeente geeft leraren voorrang op sociale huur- en middenhuurwoningen.
- D66 wil inzetten op het enthousiasmeren van de jeugd en zij-instromers voor een baan als leraar.

Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO)

MBO'ers zijn de vakmensen van de toekomst. Zij zijn onder meer nodig voor de energietransitie, woningbouw en zorg. Zaanstad is een echte MBO-stad, daar zijn we trots op. D66 wil dat MBO'ers meer erkenning en waardering krijgen.

- D66 wil dat samenwerking tussen het MBO en het bedrijfsleven meer wordt gestimuleerd, vooral op het gebied van voedsel, houtbouw en energietransitie.
- Mbo-studenten krijgen, waar mogelijk, voorrang bij stageplaatsen in gemeentelijke projecten. En ze krijgen van de gemeente een redelijke/marktconforme stagevergoeding. D66 wil ook daarnaast dat de gemeente stages voor MBO stimuleert in het bedrijfsleven.
- D66 wil dat er huisvesting komt voor MBO-studenten in Zaanstad.

Een leven lang leren

De wereld verandert snel – kennis veroudert, banen veranderen. D66 wil dat leren mogelijk blijft, ook na school.

- Meedoen Zaanstad, de summer experiences en summerschool zijn voorbeelden van goede initiatieven die we willen behouden, versterken en uitbreiden.
- De Zaanse pas verdient een nieuwe start.
- De gemeente stelt een Zaanse Leercirkel in: een samenwerkingsverband van onderwijs, bedrijven en bibliotheken voor scholing en omscholing.
- Volwassenen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen toegang tot gratis basisopleidingen voor taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- We willen dat Werkom nog beter verbonden wordt aan het bedrijfsleven zodat er minder oneerlijke concurrentie is, maar vooral zodat medewerkers die dat kunnen, leren hoe in de setting van een gewoon bedrijf te functioneren.

Inclusie en diversiteit in onderwijs

- D66 wil dat alle kinderen meetellen, ook als leren moeilijker gaat.
- Er komt meer ruimte voor flexibel onderwijs voor thuiszitters of leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.
- De gemeente ondersteunt ouder-kindcentra en laagdrempelige opvoedprogramma's om ouders te helpen bij begeleiding.
- Zaanstad biedt vluchtelingen en nieuwkomers toegang tot taalonderwijs en integratie via scholen.

Onderwijs is de motor van vrijheid. D66 investeert in leren als levenslange kans

Hoofdstuk 7 - Zorg zo veel mogelijk preventief

Een gezonde stad begint bij gezonde mensen. En gezondheid begint altijd buiten de spreekkamer – in een leuke buurt, met genoeg geld om rond te komen en burens die naar elkaar omkijken. D66 wil dat Zaanstad inzet op preventie, dichtbij de inwoners.

Zorg dichtbij en samenhangend

Zorg moet laagdrempelig beschikbaar zijn. Gezondheid moet niet iets zijn waar we pas aan denken als het niet goed gaat. D66 hanteert het principe *‘Health in all policies’*. Gezondheid is deel van beleid. Het hoort thuis in alles wat de gemeente doet: ruimtelijke ordening, onderwijs, sport en sociale voorzieningen. Veelal is het de directe omgeving die de basis vormt voor onze gezondheid. Een veilige, fijne, groene en sociale wijk maakt voor een veel betere uitgangspositie.

- D66 investeert in groene, schone en veilige buurten die aanzetten tot bewegen en ontmoeten.
- In elke wijk faciliteert de gemeente een wijkgezondheidscentrum met huisarts, fysio, apotheek en verloskundige.
- Gemeenschappelijke woonvormen worden versterkt als plekken waar mensen elkaar helpen. Voor ouderen komen zulke kleinschalige woonvormen in de buurt van voorzieningen.
- Buurtondersteuners coördineren lokale netwerken van zorgverleners, mantelzorgers en vrijwilligers. Zij helpen mensen de weg te vinden naar voorzieningen die er al zijn – denk aan een leefstijlcoach, diëtist, psychische hulp, een fysiotherapeut, schuldhulpverlening, contact met de gemeente of contact met de woningbouwcorporatie.
- Samenwerking met scholen, sportverenigingen en zorgorganisaties vormt de basis.
- Gezonde voeding, beweging en mentale veerkracht worden actief bevorderd.
- Bij elk beleidsvoorstel wordt bekeken hoe het bijdraagt aan de gezondheid van inwoners.

Jeugdzorg en gezinnen

De afgelopen raadsperiode heeft het college veel goede interventies ingezet ten aanzien van de jeugdzorg. Standvastigheid leidt tot betere resultaten dan elke vier jaar het roer om. Om de jeugdzorg goed in te richten, moet de raad goed samenwerken. Dit is niet een domein waarin partijen politiek moeten willen scoren, maar waarin we samen de daadwerkelijke problemen moeten oplossen. We moeten af van symptoombestrijding in de jeugdzorg. We moeten inzetten op de daadwerkelijke problemen in gezinnen, zo vroeg mogelijk. Vaak zit onder een aanmelding voor jeugdzorg een andere kwestie verstopt.

- D66 kiest voor een stabiel beleid.
- Gemeente, scholen, jeugdteams en wijkteams werken samen aan vroegsignalering en ondersteuning nabij. Kinderen moeten niet op een wachtlijst komen als eigenlijk de ouders hulp nodig hebben.
- De wachtlijsten moeten korter. Dat is menselijker en kostenefficiënt.
- Gezinscoaches krijgen meer ruimte om gezinnen langdurig te begeleiden. We investeren in zelfverzekerde ouders, want zij vormen voor hun kinderen de basis.
- We investeren in opvoedondersteuning, oudergroepen en collectieve programma's. Op dit moment ligt te veel nadruk op het kind. Er moet meer ruimte komen om de ouders te begeleiden, De gemeente ondersteunt het IJslands model voor jeugdpreventie – gericht op sport, cultuur en betrokken ouders.
- De focus ligt op normalisering: niet elk probleem is een stoornis. Kinderen mogen best 'anders' zijn. Ieder kind heeft haar eigen pad. D66 wil minder prestatiedruk. De norm wordt nu te strak gesteld. Kinderen hoeven niet allemaal hetzelfde te zijn.
- Zwaardere zorg blijft beschikbaar waar nodig, maar lichte hulp komt eerder. Waar dat kan in de vorm van een algemene voorziening.
- We willen dat uitstroom uit de verlengde jeugdzorg zoveel mogelijk naar begeleid wonen plaatsvindt, in plaats van beschermd wonen.

Investeren aan de voorkant

Gericht investeren in bewezen effectieve preventiemaatregelen bespaart zorgkosten en vergroot welzijn. Snel ingrijpen voorkomt verergeren van de problematiek. Vaak is dan een lichte interventie genoeg.

- D66 wil dat wijken en speeltuinen zo ontworpen zijn dat kinderen een gezonde ontwikkeling kunnen doormaken. Kinderen moeten kunnen ravotten, vallen en opstaan, zich uitleven. Kinderen moeten 'anders' mogen zijn. Speeltuinen moeten ook inclusief zijn, ook kinderen met een beperking moeten kunnen sporten.
- Middelen verschuiven van tweede naar eerste lijn.
- Er komen meer praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen en jeugdcoaches.
- De gemeente monitort resultaten via brede welvaartsindicatoren.
- D66 wil een toekomstbestendige en houdbare Wmo – we hechten aan het versterken van de sociale basis en willen de programma's die de gemeente daartoe al heeft – zoals valpreventie en welzijn op recept – verder uitbreiden.

- We willen dat welzijnswerk en Wmo beter aan elkaar verbonden worden. Het komt voor dat mensen medische klachten ervaren omdat ze eigenlijk, bijvoorbeeld, eenzaam zijn. Contact met buurtgenoten is dan een duurzamere oplossing dan medische ondersteuning.

Armoede tegengaan

Een te groot deel van de Zaanse inwoners leeft helaas in armoede. Armoede veroorzaakt stress en daarmee gezondheidsproblemen. Mensen kunnen zich minder goed richten op hun toekomst, worden minder ondernemend. En kinderen hebben niet dezelfde kansen wanneer ze in armoede opgroeien. Het is belangrijk dat de gemeente doet wat ze kan, ook om het stigma tegen te gaan

- We willen aanvragen voor tegemoetkomingen versimpelen en meerjarige aanvragen moeten mogelijk worden.
- Wanneer iemand in de bijstand zit, moet de gemeente automatisch de gemeentelijke belasting kwijtschelden. De gemeente moet het waterschap overtuigen hetzelfde te doen.
- Laagdrempelige financiële inloopsprekuren kunnen mensen in een vroeg stadium helpen met informatie waarmee schulden en boetes worden voorkomen. Deze informatiebijeenkomsten moeten ook buiten werktijden aangeboden worden.
- D66 steunt een aanpak met creatieve oplossingen voor schuldhulpverlening, daaronder vallen ook experimenten met het – onder voorwaarden – overnemen van schulden zodat mensen niet hun leven lang door hun schulden achtervolgd worden.
- We kijken bij andere gemeenten welke interventies het beste werken om het welzijn van mensen in armoede op de lange termijn te vergroten.
- De idee van de Zaanse Pas was goed. D66 wil een grondige evaluatie, doorstart en onderzoeken of we de doelgroep kunnen verbreden.
- De voedselbank zou een soort winkel moeten zijn, waar mensen altijd terecht kunnen, niet alleen op een vast tijdstip.
- Onder de participatiewet wordt handhaving wordt meer een vorm van begeleiding, om voeling te houden met de klant en die uit de uitkering te helpen.
- We accepteren geen uitbuiting van arbeidsmigranten.

Voorkomen is beter – en menselijker – dan genezen

Hoofdstuk 8 - Een bruisend Zaanstad

Een stad leeft pas echt als er ruimte is voor sport, cultuur en ontmoeting. D66 ziet sport en cultuur niet als luxe, maar als voorwaarde voor een gezonde en verbonden samenleving. Zaanstad is de 17^e stad van Nederland, maar staat op plek 112 qua cultuurbegroting. Daar doen we onze inwoners geen recht mee. De relatieve nabijheid van Amsterdam is voor kinderen en onze minder mobiele inwoners geen factor. Ook hier in Zaanstad moeten zij voldoende gelegenheid krijgen om zichzelf te ontplooien.

Sport en beweging voor iedereen

Beweging is essentieel voor gezondheid en welzijn. D66 streeft ernaar dat ieder kind lid wordt van een sportclub. Als ouders dat niet zelf kunnen betalen, komt er ondersteuning vanuit de gemeente. Ook volwassenen worden gestimuleerd te bewegen, ook in de openbare ruimte. (Sport)clubs van kinderen zijn niet altijd goed te combineren met het drukke leven van ouders. D66 wil dat slimme samenwerkingen worden gezocht, bijvoorbeeld met scholen, zodat ouders kunnen werken en kinderen kunnen sporten. Ook de sportclub is een plek waar iedereen vrij is zichzelf te zijn. D66 is voor inclusieve sportclubs.

- Speelplekken worden uitdagender en natuurlijker ingericht, met ruimte om te ontdekken - speelplaatsen zoals die bij het ZNMC en recent aangelegd in Assendelft.
- Ieder kind een club is het uitgangspunt voor D66. Als ouders de contributie niet kunnen betalen, worden zij hierin ondersteund.
- Sporttoestellen in de openbare ruimte stimuleren volwassenen om te bewegen.
- De gemeente breidt meedoenregelingen uit naar gezinnen boven het minimum.
- Wat ons betreft: ieder kind een club. Ook in de leeftijd 12 t/m 18.
- Sportverenigingen mogen meer evenementen organiseren en krijgen hulp bij vrijwilligersbeleid.
- Overdag kunnen bijvoorbeeld scholen en zorginstellingen gebruik maken van sportaccommodaties. Er wordt gekeken naar meer mogelijkheden voor dubbelgebruik.
- We willen met sportverenigingen in gesprek over inclusiviteit – het creëren van gelegenheden waarop kinderen en volwassenen met een (niet zichtbare) handicap kunnen sporten. Denk bijvoorbeeld aan prikkelarme trainingen voor kinderen op het autismespectrum.

Zaans Erfgoed en Zaanse Schans

Ons erfgoed bindt ons aan onze streek. D66 wil het erfgoed behouden en beschermen, maar ook ontwikkelen en verduurzamen, zodat iedereen er nog lang van kan genieten. Erfgoed is

meer dan houten huisjes. We willen dat er een goed beleid komt om ook andersoortige bouw te bewaren. De Zaanse Schans is iedere Zaankanter dierbaar. Het is onze belangrijkste toeristische trekpleister. Daar zijn we trots op! Tegelijkertijd heeft dat een aantal praktische gevolgen. De toegankelijkheid van de Schans voor gewone Zaankanters is op dit moment al betrekt door de drukte. De verkeerssituatie is niet altijd veilig. D66 is in principe voorstander van onttrekking van de Schans aan de openbaarheid. Dat is ons standpunt. Belangrijker, echter, vinden wij de mening van de Zaankanters zelf.

- De gemeente moet de uitslag van een referendum over de Schans bindend beschouwen bij een ruime opkomst.
- Er mag geen fysiek hek komen om de Zaanse Schans. We onderzoeken of toegang voor inwoners via de Zaanse Pas kan lopen – nadat de Zaanse Pas een doorstart gemaakt heeft.
- De gemeente ontwikkelt een mechanisme waarbij inkomsten uit toerisme en cultuur terugvloeien naar de sector. Dat geldt bijvoorbeeld voor ‘ticketing om de Schans’.
- Erfgoed krijgt zoveel mogelijk een nieuwe (maatschappelijke) bestemming.

Cultuur als motor van verbondenheid

Cultuur verbindt mensen en versterkt de identiteit van de stad. D66 wil een sterke culturele infrastructuur, met aandacht voor zowel ‘topcultuur’ als amateurkunst. Bovendien investeren we in doorlopende leerlijnen.

- In de subsidiëring van kunst en cultuur willen we meer rekening houden met het creëren van een doorgaande lijn, zodat kinderen (en volwassenen) vanaf een instapniveau door kunnen stromen naar professionele kunstbeoefening, met bijbehorende professionele docenten.
- Bibliotheken blijven centrale ontmoetingsplekken en worden beter gefinancierd.
- Zaanstad krijgt een volwaardig poppodium. Het Zaantheater is belangrijk voor onze stad. Het moet een goed onderkomen hebben – renovatie of nieuwbouw.
- Het Zaaans museum gaat grotere exposities organiseren.
- Zaanstad maakt een visie op het nachtleven. Daarin is explicieter aandacht voor jongeren van 16–21 jaar, bovendien voor (de veiligheid van) vrouwen en LHBTQI+.
- Culturele instellingen moeten bereikbaar en betaalbaar blijven, ook voor lage inkomens. Culturele subsidies zijn dan ook primair bedoeld om les- en cursuslocaties toegankelijk te houden.

- De gemeente moet helpen om het culturele aanbod beter onder de aandacht bij inwoners te brengen
- Een groot deel van de Zaanse culturele instellingen draait op inzet van vrijwilligers. Vrijwilligersbestanden en besturen vergrijzen. D66 wil onderzoeken hoe we deze organisatie beter kunnen ondersteunen.
- D66 ziet meerwaarde in een kleine efficiënte culturele netwerkorganisatie, die zich puur inzet op het verbinden en faciliteren van culturele partijen, festivals en onderwijsinstellingen. Beheer van vastgoed en (her)verdelen van subsidies maakt hier geen onderdeel vanuit.
- Culturele subsidies worden conform van de Raad van State uitspraak aanbesteed.

Ruimte voor creativiteit en identiteit

- D66 steunt kleine podia, ateliers en broedplaatsen in wijken en dorpen.
- De gemeente faciliteert tijdelijk gebruik van leegstaande panden voor kunst, muziek en ondernemerschap.
- Erfgoed en Zaanse identiteit worden gekoesterd: oude panden behouden waar mogelijk, vernieuwen waar nodig.

Een bruisend Zaanstad beweegt, ontmoet en inspireert.

Hoofdstuk 9 – Iedereen een stem

D66 gelooft in de kracht van de democratie. In een stad als Zaanstad, met haar diversiteit aan mensen, buurten en belangen, is het van groot belang dat iedereen zich gehoord voelt. Politiek mag niet iets zijn wat óver mensen gaat, maar iets wat mét mensen gebeurt.

Een veilig Zaanstad

Zaanstad moet voor iedereen veilig zijn. Haat en geweld tegen mensen vanwege hun geloof, afkomst, seksuele oriëntatie of genderidentiteit wordt in Zaanstad niet getolereerd. Preventie is de beste bescherming. Jongeren moeten kansen zien in plaats van de verleiding van het snelle criminele geld. De gemeente speelt waar nodig en bemiddelende rol. De menselijke maat is belangrijker dan ‘schotten’ tussen de wetgeving.

- We investeren we in wijkgerichte aanpakken samen met politie en welzijnsorganisaties, waarin veiligheid, zorg, werk, onderwijs en wonen samenkomen
- Mensen met onbegrepen of onveilig gedrag hebben meestal geen politie nodig, maar zorg. Een nauwe samenwerking tussen zorg en veiligheid gaat daarbij helpen – daarom wordt het delen van gegevens toegestaan. De gemeente speelt waar nodig en bemiddelende rol.

Open en toegankelijke politiek

Een open gemeente is een betrouwbare gemeente. Vrijheid betekent dat je mee kunt beslissen over wat er in jouw omgeving gebeurt. D66 is een voorstander van participatie van inwoners, bij ieder besluit dat wordt genomen. Daarbij willen wij dat de politiek meebeweegt met D66 wil dat inwoners eenvoudig kunnen meedenken en meebeslissen over beleid dat hen raakt.

- Goede participatie in alle fasen van de besluitvorming wordt verankerd in een participatieverordening
- Er is aandacht voor representativiteit in participatie – we luisteren ook naar de zachte stem
- Er wordt duidelijk van tevoren gecommuniceerd wat in het participatieproces mogelijk en wat niet mogelijk is. Hierdoor weten inwoners wat ze kunnen verwachten.
- De gemeente communiceert in begrijpelijke taal en is telefonisch goed bereikbaar.
- Elk beleidsvoorstel vermeldt hoe inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn betrokken.
- We werken met wijkpanels en burgerfora die advies geven over lokale vraagstukken, zoals verkeer, groen of veiligheid.

- Onze zeven kernen moeten hun lokale kleur kunnen behouden. Dat uit zich ook door plaatsnaamborden met daarop eerst de naam van de kern en de gemeente Zaanstad daaronder.
- De gemeente ontwikkelt een digitaal participatieplatform waarop inwoners ideeën kunnen aandragen en elkaars voorstellen kunnen steunen.
- D66 wil experimenteren met burgerbegrotingen: inwoners beslissen over een deel van het wijkbudget.
- Jongeren worden actief betrokken via een jongerenraad, zodat ook hun stem doorklinkt in beleid.

Toegankelijke overheid

De overheid is er voor de inwoner, niet andersom. De gemeentelijke dienstverlening moet eenvoudig en toegankelijk zijn, voor iedereen. Voor inwoners die zich niet voldoende (digitaal) redden wordt ondersteuning geboden.

- Iedereen heeft recht op begrijpelijke dienstverlening. D66 wil dat de gemeente een recht op duidelijke taal garandeert.
- Er komt één herkenbaar loket voor inwoners met vragen over zorg, inkomen of werk.
- De gemeente zorgt dat digitale systemen bruikbaar blijven voor mensen met een beperking of lage digitale vaardigheden.
- Persoonlijke ondersteuning blijft beschikbaar – niet iedereen redt zich digitaal.
- De gemeente houdt de data van inwoners in eigen beheer. De gemeente maakt geen gebruik van platforms of apps die niet veilig met onze data omgaan.
- De gemeente ontwikkelt een data-, informatie- en AI-strategie, aansluitend op die van het Rijk
- Er komt een portefeuille 'data, informatie & AI'.

Diversiteit, transparantie en vertrouwen

Zaanstad is divers – dat moet zichtbaar zijn in het bestuur. Bovendien moet iedereen kunnen begrijpen hoe en waarom de gemeente handelt. Dat betekent heldere taal en vaker terugkoppelen.

- D66 streeft naar meer diversiteit in adviesraden.
- Kandidatenlijsten en benoemingen weerspiegelen de stad qua achtergrond, leeftijd en ervaring.

- De gemeente ondersteunt initiatieven die burgerparticipatie in ondervertegenwoordigde groepen vergroten.
- Besluiten worden helder toegelicht, inclusief de afwegingen die eraan voorafgingen. De gemeentebegroting wordt toegelicht in begrijpelijke taal.
- Inwoners krijgen altijd een terugkoppeling op hun inspraak of melding.
- De gemeenteraad houdt via jaarlijkse voortgangsrapportages toezicht op de uitvoering van het participatiebeleid.
- Integriteit en openheid blijven kernwaarden: D66 staat voor betrouwbaar bestuur zonder belangenverstrengeling.
- Goed voorbeeld doet volgen, D66 is van mening dat wij als bestuur altijd nieuwsgierig moeten zijn naar de ander. Verbinding, openheid en integriteit van bestuur zijn leidende principes.

Bestuurlijke fusie

Onze buurgemeenten Wormerland en Oostzaan kunnen niet langer zelfstandig blijven. Zij onderzoeken de mogelijkheid voor een fusie met Purmerend of Zaanstad. Wat D66 betreft hebben de inwoners van de beide gemeenten hier een belangrijke stem in. Mocht één van deze gemeenten of zij beide kiezen voor een fusie met Zaanstad, dan staan wij hier zondermeer voor open. Belangrijke voorwaarde daarbij – richting het Rijk – is dat dit onze gemeentefinanciën niet verder uit balans brengt.

Een sterke democratie vraagt om meedoen, meedenken en meebeslissen.

Hoofdstuk 10 - Waaraan wordt het geld (niet) besteed

Gemeentegeld is gemeenschapsgeld. D66 Zaanstad wil dat elke euro bijdraagt aan de brede welvaart van onze inwoners – aan gezondheid, duurzaamheid, kansengelijkheid en leefbaarheid. D66 kiest voor het opstellen van een sluitende begroting. Niet alles kan tegelijk, dus moeten we kiezen. We investeren waar het de toekomst versterkt, en besparen waar het kan zonder de basis te schaden.

Waar we méér geld aan willen besteden

D66 kiest voor gerichte investeringen in de fundamenteën van een gezonde, duurzame en rechtvaardige stad.

a. Preventie en gezondheid

- Structureel meer middelen naar wijkgerichte preventieprogramma's, buurtondersteuning en gezondheidsbevordering.
- Extra inzet op mentale gezondheid, jeugdzorg aan de voorkant en sportvoorzieningen.
- Uitbreiding van wijkgezondheidscentra en ondersteuning voor huisartsenpraktijken.

b. Onderwijs en kansengelijkheid

- Investeringen in een rijke schooldag, waar plek is voor sport, cultuur, onderwijsachterstandenbestrijding, bijlesprogramma's en taalhuizen.
- We blijven investeren in vernieuwing en verduurzaming van schoolgebouwen.
- We zorgen voor een betere verbinding van onderwijs, opvang, welzijn en ondersteuning (jeugdzorg).

c. Duurzaamheid en energietransitie

- Versnelling van woningisolatie, vergroening en lokale energieprojecten.
- Stimulering van biobased en circulair bouwen.
- Extra middelen voor netverzwaring, laadpalen en duurzame mobiliteit.
- Ondersteuning van lokale energiecoöperaties en klimaatadaptieve maatregelen (waterberging, hittebestrijding).

d. Cultuur, sport en sociale samenhang

- Versterking van bibliotheken als plekken van ontmoeting en leren.
- Investeren in sportvoorzieningen en meedoenregelingen, inclusief onderhoud en multifunctioneel gebruik.
- Ondersteuning van kleine podia, ateliers en broedplaatsen in de stad.

e. Goed bestuur en dienstverlening

- Investeren in toegankelijke en digitale dienstverlening, begrijpelijke communicatie en digitale veiligheid

Waar we minder geld aan willen besteden

Bezuinigen is nooit een doel op zich, maar soms noodzakelijk om ruimte te maken voor wat belangrijker is. D66 wil verantwoord besparen op uitgaven die weinig bijdragen aan duurzaamheid of brede welvaart.

a. Symptoombestrijding in de zorg

- Minder uitgaven aan tweede- en derdelijnszorg door te investeren in preventie en vroege signalering.
- Beperkingen van onnodige en dure indicaties in de jeugdzorg en Wmo, waar lichtere vormen van hulp mogelijk zijn.
- Herziening van inefficiënte subsidies die weinig maatschappelijke opbrengst tonen.

b. Minder investeringen in fossiel, vervuiling en verharding

- Geen gemeentelijk geld naar fossiele energieprojecten of bedrijven die aantoonbaar niet verduurzamen.
- Minder geld naar autoverkeer en parkeervoorzieningen die vergroening in de weg staan.
- Minder investeren in onderhoud van overmatige verharding ten gunste van natuurvriendelijk onderhoud. Terughoudend met aanleggen van nieuw asfalt.

Hoe we méér inkomsten willen genereren of vrijspelen

D66 wil niet primair bezuinigen, maar slim investeren. Dat vraagt om een toekomstgerichte begroting die opbrengsten koppelt aan maatschappelijk rendement.

a. Actief grond- en vastgoedbeleid

- Inzetten van planbatenheffing: waardestijging door nieuwe bestemmingen vloeit deels terug naar de gemeenschap.
- Voorkeursrecht gemeente vaker toepassen om regie te houden over ontwikkellocaties.
- Tijdelijke herbestemming van leegstaande gebouwen voor maatschappelijke initiatieven of betaalde verhuur.
- We laten bedrijven meebetalen aan de ontwikkeling en renovatie van industriegebieden.

b. Financiële prikkels voor verduurzaming

- Kwaliteitsbudgetten bij energie- en bouwprojecten: de vervuiler betaalt, de omgeving profiteert.
- Vergroeningsheffingen koppelen aan vervuilende activiteiten; opbrengst naar klimaatadaptatie en biodiversiteit.
- Bevordering van energiecoöperaties met lokaal eigenaarschap, waardoor opbrengsten in de wijk blijven.

c. Efficiënter gebruik van middelen

- Toepassen van brede welvaartsbegroting: beleid wordt beoordeeld op maatschappelijke opbrengst in plaats van alleen financiële kosten.
- Gezamenlijke inkoop met regiogemeenten voor zorg en energie om schaalvoordelen te benutten.
- Digitalisering van gemeentelijke processen levert structurele besparingen op in beheer en uitvoering.

d. Regionale samenwerking, subsidies en rijksmiddelen

- Actieve deelname aan regionale fondsen (MRA, provincie) voor klimaat, innovatie en onderwijs.
- Meer gebruik van Europese en landelijke subsidieregelingen voor circulaire projecten en energietransitie.
- We rekenen op voldoende financiering voor de gemeentelijke taken vanuit het Rijk en zullen ons daar samen met de landelijke D66-fractie hard voor maken.
- Het verhogen van de WOZ is onze laatste optie.

Financieel kompas: kiezen met waarden

Onze keuzes zijn niet alleen financieel, maar ook moreel. D66 vindt dat elke euro moet bijdragen aan vrijheid, duurzaamheid en gelijke kansen. We investeren in mensen, niet in problemen. We bouwen aan een stad die haar geld inzet om toekomst te maken, niet om stil te blijven staan. We kiezen voor zo min mogelijk lastenverzwaring voor onze inwoners. Dat is financieel realisme op sociaalliberale grondslag.

Meer geld naar wat mensen sterker maakt. Minder geld naar wat alleen kosten veroorzaakt. Meer opbrengst door slim en duurzaam beleid

Slotwoord

Zaanstad heeft alles in huis om een voorbeeld te worden van een duurzame, gezonde en rechtvaardige stad. Een stad waar kinderen veilig kunnen opgroeien, waar mensen elkaar ontmoeten, waar ondernemerschap bloeit zonder de natuur uit te putten, en waar iedereen zich gehoord voelt. Het kan wél.

D66 kiest voor een toekomst waarin vooruitgang en verbinding hand in hand gaan. Met deze keuzes willen we richting geven aan een Zaanstad die klaar is voor de toekomst – een stad die we met trots doorgeven aan de volgende generatie!